

Acció dramàtica com a extraescolar o activitat curricular?

Judit Suárez de Figueroa i Ruana.

Tutors: Jordi Riera Romaní i Maria Vilàs Trias.

Blanquerna – URL. Grau d'Educació Primària. TFG.

Curs 2020 – 2021.

Resum

L'acció dramàtica sovint és obviada en moltes escoles i no es té en compte els beneficis que aporta al desenvolupament dels infants. Malgrat això, hi ha molts nens i nenes que fan drama com una activitat extraescolar. L'objectiu d'aquest estudi és analitzar si hi ha alguna diferència entre fer acció dramàtica com a extraescolar o curricularment, ja que aquest és un tema poc tractat pels investigadors. A més, també pretén analitzar l'efecte d'aquesta pràctica en els infants. L'estudi utilitza mètodes qualitius i quantitius, ja que s'han realitzat entrevistes a diferents mestres relacionats amb l'àmbit escolar i extraescolar del drama i s'ha passat un qüestionari a diferents docents. A més, també s'ha entrevistat a una mestra de l'Institut del Teatre per tenir una visió externa de la pràctica teatral a les escoles i als extraescolars. L'anàlisi d'aquesta recerca ha mostrat que l'acció dramàtica comporta un aprenentatge integral amb nombrosos beneficis per l'infant independentment de si és una activitat curricular o extraescolar. Tot i això hi ha molt poques escoles on es faci teatre o drama com assignatura.

Paraules clau: acció dramàtica, educació, educació integral, comunicació, intel·ligència emocional, activitat extraescolar, activitat curricular.

Key words: dramatic action, education, comprehensive education, communication, emotional intelligence, extracurricular activities, curricular activities.

Abstract

The potential role of drama is often overlooked in many schools, which do not take into account the benefits it brings to children's development. Despite this, there are many boys and girls who do drama as an extracurricular activity. The purpose of this study is to analyze whether there is any difference between doing dramatic action as an extracurricular or a curricular activity, as this is a topic that is rarely addressed by researchers. In addition, the study aims to analyze the effect of this practice on children. The study uses qualitative and quantitative methods, as interviews have been conducted with different teachers related to the school and the extracurricular field of drama, and a

questionnaire has been administered to different teachers. In addition, a teacher from the Institut del Teatre was interviewed to have an external view of theatre practice in schools and extracurricular activities. The analysis of this research has shown that dramatic action involves comprehensive learning with many benefits for the child, regardless of whether it is a curricular or extracurricular activity. However, there are very few schools where theatre or drama is taught as a subject.

1. INTRODUCCIÓ

El teatre forma part de la vida dels infants des que són molt petits, perquè qui no ha jugat a simular ser una altra persona, un altre ésser, en una situació completament diferent de la que realment es troba i a partir d'aquesta interpretació de la realitat inventar-se històries de tota mena. Llavors per què no s'aprofita aquesta creativitat molt sovint innata en tots els infants per aprofundir-la a les escoles i a partir d'aquí treballar altres aspectes curriculars des del treball teatral?

L'acció dramàtica és una assignatura que sovint es té força oblidada a les escoles. Hi ha pocs centres que la contemplin com una matèria més i, si ho fan, la majoria de les vegades només és una optativa.

La pràctica de l'acció dramàtica a les escoles de manera regular, és a dir, com una assignatura obligatòria, pot ser un molt bon complement per l'educació integral dels infants, ja que a partir d'aquesta es pot treballar la creativitat, els valors, el respecte, l'autonomia, la confiança en un mateix, l'expressió corporal, entre molts d'altres aspectes. A més, també es pot relacionar amb l'aprenentatge de les altres matèries curriculars i fer un aprenentatge interdisciplinari i transversal. Altrament, ens possibilita l'opció de fer un treball on participin infants d'edats diferents.

Malgrat això, hi ha molts infants que fan teatre com activitat extraescolar. Per aquest motiu aquesta recerca vol fer una comparativa entre la pràctica de l'acció dramàtica com a activitat extraescolar i curricular i a partir d'aquí valorar quina és més beneficiosa per a l'educació dels infants analitzant, a més, que pot aportar la pràctica de l'acció dramàtica al desenvolupament dels nens i nenes.

2. QUÈ ÉS EL TEATRE

El teatre és un dels principals gèneres literaris. Aquest presenta un o diferents conflictes a través d'un o diversos personatges que desenvolupen sobre l'escena l'argument basat, principalment, en el diàleg.

Altrament, el teatre es pot presentar de dues maneres (Carrillo, 2019): a partir de l'actuació dels actors sobre l'escenari davant d'un públic o a través de la lectura de l'obra com si fos una novel·la. Tot i això, les obres teatrals estan pensades per ser representades, una lectura personal és un exercici incomplet, ja que s'ha de prescindir dels elements que la complementen com la música, la il·luminació, el moviment dels actors, entre altres factors.

El teatre s'ha utilitzat com extensió de celebracions religioses, com a mitjà per difondre idees polítiques i propaganda a les grans masses, i en l'àmbit escolar (Llamas, 2013).

2.1. Diferència entre preparar una representació i acció dramàtica

Quan s'utilitza el teatre amb l'objectiu de preparar una representació teatral només s'està pensant en l'espectacle i té com a motiu principal l'exhibició d'una obra davant d'un públic. A vegades quan a les escoles s'utilitza d'aquesta manera s'està obviat les ensenyances que poden haver-hi darrere del treball teatral.

En canvi, quan es parla d'acció dramàtica es fa referència al desenvolupament integral i comunicatiu interpersonal (Motos, 2000), és a dir, aprofundeix molt més amb tots els aspectes que es treballen a partir del teatre.

El primer només se centra en el producte, a diferència del segon que s'enfoca en el procés. Malgrat això tots dos es complementen i en educació ambdues són necessàries, ja que la

formació teatral requereix tant el desenvolupament de l'expressió-comunicació com l'alfabetització artística, cultural i el llenguatge teatral (Motos, 2000). Tot i això, és

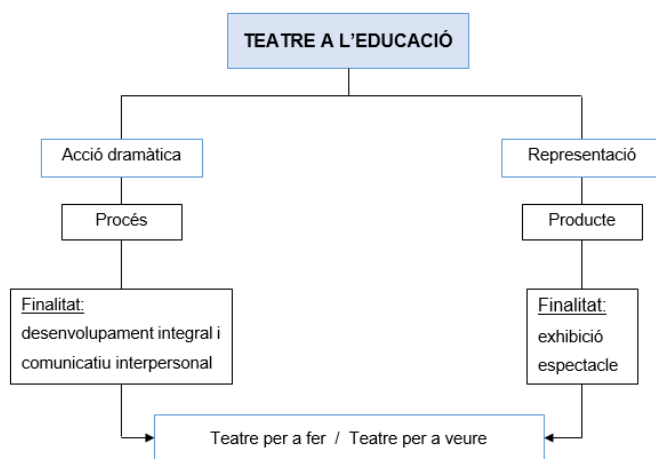

Figura 1. Esquema sobre com es pot treballar el teatre a l'educació. Font d'elaboració pròpia basada en *Las técnicas dramáticas para el desarrollo de la escucha activa* de Motos, 2020.

important no oblidar-se del treball de l'acció dramàtica i no centrar-se només en la preparació d'una representació com a producte final.

3. HISTÒRIA DE LA PEDAGOGIA TEATRAL

Al llarg de la història s'ha utilitzat el teatre amb diferents finalitats, aquests es poden classificar en tres àmbits (Vieites, 2014, citat en Devís, 2019). Primer de tot es troba l'educació per al teatre on la seva formació està enfocada a instruir actors i actrius de manera professional. En segon lloc hi ha l'educació en el teatre, en aquest s'utilitza l'acció dramàtica com a instrument transversal per desenvolupar competències i habilitats socials i creatives, aquest seria el comunament conegut com a teatre escolar. Finalment, l'educació per al teatre on aquest és utilitzat per aprendre sobre altres matèries com geografia o història, per exemple.

Les primeres referències del teatre amb nens es poden trobar a l'Atenes del segle V aC on es realitzaven competicions corals on hi havia una secció infantil. Alguns autors, com Vieites (citat en Devís, 2019), reconeixen aquests certàmens com la base de l'inici del teatre, ja que requerien assajos, preparació i un procés d'aprenentatge per part dels infants.

Malgrat això, no és fins al segle XVI amb l'humanisme pedagògic i el creixent interès per formar persones aprofitant el poder educador de la cultura que el teatre s'introdueix a les escoles, on els infants comencen a fer representacions teatrals escolars que portaven a terme tant en la mateixa escola com en locals o places municipals.

Al segle XVII amb l'arribada del realisme pedagògic es comença a incloure i a considerar el teatre com una activitat educativa plaent i d'entreteniment. Tanmateix, cal destacar la rellevància del teatre escolar dels Jesuïtes, ja que van ser els primers que van intentar crear un teatre escolar infantil de caràcter religiós (Devís, 2019). Segons aquest mateix autor, la Companyia de Jesús entenia el teatre com un mètode educatiu actiu que ajudava a inculcar l'ideal renaixentista i una forma ètica de comportament.

Al llarg del segle XVIII s'aposta per un teatre adaptat al joc i a l'entreteniment infantil amb temàtiques properes a la realitat dels infants. A més, Jovellanos proposa, a finals d'aquest segle, la creació d'acadèmies dramàtiques predecessores dels conservatoris de música i de les escoles superiors d'art dramàtic (Devís, 2019).

Malgrat tot això, no és fins al segle XX que s'aconsegueix situar el teatre infantil i juvenil com a pràctica escènica i pedagògica (Cutillas, 2015, citat en Devís, 2019), encara que aquesta no està del tot contemplada a la legislació educativa ni a la realitat de les aules. Malauradament, actualment, l'acció dramàtica acostuma a ser introduïda de manera molt puntual a la majoria de les escoles.

4. ELEMENTS DE LA COMUNICACIÓ

L'acció dramàtica té com a base l'intercanvi d'informació entre els actors que intervenen, per això, abans de començar a parlar sobre les aportacions d'aquesta a l'educació és important saber quins són els elements que intervenen en la comunicació.

Tot acte comunicatiu consta dels següents elements, segons Raffino (2020):

Per començar, trobem l'emissor que és qui emet el missatge, normalment aquest s'alterna amb el de receptor, qui rep el missatge, és a dir, l'oient, ja que normalment en una conversa es parla i després s'escolta. A més, aquest missatge es transmet a partir d'un canal, ja sigui l'aire a través de les ones sonores o un paper on està impresa la informació. És a dir, quan es parla del canal es fa referència al medi físic per on es transmet el missatge. Finalment, es troba el codi el qual es refereix al sistema que ambdós agents han de compartir per tal de garantir la comprensió. Amb altres paraules, aquest fa referència a la codificació que s'utilitza per entendre i ordenar el sentit del missatge, aquestes claus en el llenguatge verbal es denominen llengües o idiomes.

Però l'hora de transmetre un missatge en una conversa no només intervenen els signes lingüístics, sinó que el 93% de la informació ve donada pel llenguatge no verbal el qual fa referència a la prosòdia i la gesticulació (Soler, 2017). Quan es parla de prosòdia, es refereix als elements que intervenen a l'hora de produir la veu com el volum, la velocitat, la vocalització i l'articulació. En canvi la gesticulació fa referència a l'expressió facial, la mirada i el cos.

5. APORTACIONS DE L'ACCIÓ DRAMÀTICA A L'EDUCACIÓ

La pràctica de l'acció dramàtica pot ser una molt bona eina per enriquir l'educació dels infants, ja que estimula el seu desenvolupament personal en la dimensió de l'autoestima i altres aspectes bàsics de les relacions entre les persones (Motos, 2000). A més,

aquesta també té la finalitat d'aprendre a expressar-se, millorar la comunicació, superar inhibicions i angoixes i desenvolupar la creativitat expressiva.

Un dels aprenentatges més evidents a partir de la pràctica de l'acció dramàtica es dona en la competència comunicativa. El treball teatral fomenta la utilització del llenguatge com a eina de comunicació. A més, requereix llegir, escriure i comprendre el significat d'un text o les intencions d'un personatge (González, 2011). També aquesta pràctica crea situacions que permeten expressar pensaments, emocions, vivències i opinions, a part d'animar als infants a dialogar, generar idees, negociar i arribar acords amb els altres companys per arribar a un objectiu comú.

Altrament, l'acció dramàtica també ajuda a parlar amb fluïdesa, saber codificar el pensament en paraules, fer-se entendre, manifestar la pròpia opinió i el propi desig, ja que són tasques que es porten a terme quan s'està actuant. A més, el treball teatral també ajuda a educar la gestualitat, el to de veu, la mirada i la postura.

Per altra banda, la pràctica del treball teatral també reforça l'aprenentatge de les llengües, ja que permet la "sistematització i integració de la gramàtica, el lèxic, o el treball sobre la pronúncia i entonació sempre en harmonia amb el cos" (Corral, 2013, citat en Cervantes, 2019) i reforça l'adquisició de nou vocabulari.

A més, l'ús de textos teatrals ajuda a l'ensenyança de l'expressió oral a partir de la dramatització. Aquest exercici contribueix que els infants prenguin consciència de la capacitat expressiva de la seva veu i ajuda que comprenguin i interpretin millor el llenguatge (Pinillos, 2016). Al mateix temps, col·labora a fer d'ells comunicadors més eficaços.

La pràctica de l'acció dramàtica també permet simular situacions comunicatives reals i a partir d'aquestes treballar les quatre macrohabilitats de la comunicació: l'escolta, la lectura, la parla i, fins i tot, l'escriptura.

A més, el treball teatral és igual d'important aprendre a ser emissor que receptor, ja que és igual d'imprescindible desenvolupar les capacitats per emetre missatges com per rebre'n. Per aquest motiu és essencial l'escolta activa, ja que l'acció dramàtica es basa en el diàleg de pregunta – resposta o acció – reacció i per això s'ha d'escoltar per tal de poder reaccionar. Altrament, "si s'escolta, s'entenen les coses; si s'entenen, es poden pensar; si es pensa, es reflexiona, i si es reflexiona, s'evoluciona" (Pastor, 2020). Per tot això el teatre és un espai que ens ajuda a reflexionar.

Per altra banda, l'acció dramàtica va més enllà de l'àmbit comunicatiu, ja que promou la motivació i la creativitat de l'infant (Cervantes, 2019). Les tècniques dramàtiques són procediments experiencials i vivencials, ja que aprofiten la imaginació, la memòria dels alumnes i la seva capacitat de portar al present part de les seves experiències passades (Motos, 2000).

Així mateix, en la pràctica teatral l'infant és el protagonista del seu aprenentatge i a part de les habilitats ja esmentades també promou les relacionades amb l'autoestima i la iniciativa. Totes aquestes capacitats es veuen reforçades amb el treball en grup (Pinillos, 2016), ja que l'acció dramàtica es basa en el treball cooperatiu per aconseguir objectius comuns, per aquest motiu és necessari una actitud oberta i respectuosa.

A més, el treball teatral també fomenta els valors de la sensibilitat, la dedicació, la cooperació, l'empatia i la il·lusió que resulten primordials en la formació humana dels joves (Pinillos, 2016). Tot això junt amb l'experiència d'actuar enforteix la confiança dels infants en si mateixos, que al seu torn fomenta un sentiment de connexió amb la comunitat (Beare i Belliveau, 2007, citat en Lehtonen, 2012).

Altrament, l'acció dramàtica també posa en joc el pensament divergent i convergent, ja que això implica tornar a elaborar idees i sentiments i posar-se en el lloc de l'altre (González, 2011).

A partir del treball teatral també s'exploren i es posen a prova les aptituds personals i les actituds envers els altres. Això es reflecteix en afirmar els propis valors i autonomia, però també en actituds d'obertura, flexibilitat i de compromís amb les altres persones (González, 2011). També ajuda a demorar la necessitat de satisfacció immediata a la qual els infants d'avui en dia estan molt acostumats i ajuda a aprendre de les errades i a assumir riscos.

Per tot això es pot afirmar que l'aprenentatge teatral té en compte a tota la persona, ja que treballa amb el seu cos, les seves emocions i la seva ment (Motos i Navarro, 2003). A més, desenvolupa i reforça les capacitats individuals i les habilitats socials dels infants, el qual afecta en un major rendiment en altres activitats acadèmiques i en el seu desenvolupament personal.

6. OBJECTIUS DE L'ESTUDI

1. Analitzar com la pràctica de l'acció dramàtica pot afectar al desenvolupament dels infants.

2. Analitzar la diferència entre la pràctica de l'acció dramàtica com a activitat extraescolar o curricular.
3. Estudiar en quin grau l'acció dramàtica és present a les escoles com una assignatura.

7. MÈTODE

Aquest estudi es basa en una recerca de camp de caràcter descriptiu, ja que té com a objectiu principal descriure un fenomen en profunditat analitzant i identificant aquells factors que intervenen. Per altra banda, també té l'objectiu de fer una avaluació comparativa, ja que pretén analitzar els efectes de l'acció dramàtica com a activitat curricular i extraescolar per veure si hi ha alguna diferència entre aquestes. A més, aquest és un estudi transversal perquè s'ha estudiat els subjectes en un moment determinat.

Per tal de dur a terme la recerca s'ha utilitzat una metodologia qualitativa, ja que es recolliran dades extretes de percepcions i experiències dels participants, i quantitativa perquè també s'han obtingut dades objectives.

7.1. Participants

La mostra de l'estudi està formada per: l'Entrevistat 1, líder del moviment "teatre a les escoles" i director i mestre de teatre al Col·legi Sant Vicenç de Sant Vicenç dels Horts; l'Entrevistat 2, mestra de l'optativa de l'escola Maristes Sants Les Corts; l'Entrevistat 3, mestra de l'optativa de teatre a l'escola Patufet Sant Jordi; l'Entrevistat 4, mestre tant de l'optativa com de l'extraescolar de teatre de l'escola Institució Montserrat; l'Entrevistat 5, monitora de l'extraescolar de teatre que s'ofereix al Quadre Escènic Sant Medir; l'Entrevistat 6, antiga mestra de l'Institut del Teatre per tal de tenir una visió externa del tractament de l'acció dramàtica a les escoles i als extraescolars, i 63 docents, entre els quals es troben diferents membres del moviment "teatre a les escoles".

7.2. Instruments

Per recollir les dades d'aquesta recerca s'ha fet una entrevista semiestructurada a l'antiga mestra de l'Institut del Teatre i als diferents mestres i monitors que impartien classes de drama a l'escola o com extraescolar. Després també s'ha fet un qüestionari

de Google amb preguntes amb resposta tancada i algunes d'opcionals amb resposta oberta per poder ampliar la informació.

7.3. Procediment

Primer de tot es va contactar amb les persones que havien de ser entrevistades, se'ls va informar sobre els objectius d'aquesta recerca i se'ls hi va demanar permís per si volien col·laborar.

Seguidament, es va elaborar el qüestionari on abans de res s'informava sobre la recerca i el consentiment informat per difondre'l pel canal de Telegram del moviment "teatre a les escoles" i pel de la Borsa docent de Catalunya, i enviar-lo a altres docents.

Un cop recollides totes les dades, s'ha procedit al seu anàlisi a partir de taules i gràfics.

8. RESULTATS I DISCUSSIÓ

A continuació s'exposen els resultats obtinguts de les entrevistes i qüestionaris als diferents docents esmentats. Per fer-ho de manera més clara i entenedora les preguntes han estat agrupades tenint en compte els objectius.

8.1. Resultats respecte al primer objectiu: Analitzar com la pràctica de l'acció dramàtica pot afectar al desenvolupament dels infants

Per començar, a totes les persones entrevistades se'ls hi va preguntar que creien que podia aportar l'acció dramàtica al desenvolupament dels infants a partir de la seva experiència. A partir de la Figura 2, es pot comprovar com les seves respostes coincideixen amb les afirmacions dels experts mencionats al marc teòric.

Què aporta l'acció dramàtica al desenvolupament de l'infant?	
100% de les persones entrevistades.	- Gestió emocional i reforç de l'empatia.- Seguretat i confiança.- Creativitat.- Capacitat comunicativa i expressiva.- Treball en equip.
Entrevistat 2 i 5.	- Superació.- Sensibilitat.- Esperit crític.- Responsabilitat.

Figura 2. Aspectes que es veuen reforçats amb la pràctica dramàtica segons les persones entrevistades.

Tal com afirma Pinillos (2016) amb el treball teatral es fomenta la sensibilitat, la cooperació i l'empatia, aspectes que van ser mencionats per les persones entrevistades.

Un altre dels punts més esmentats va ser la capacitat comunicativa i expressiva, ja que, com bé diu González (2011), el drama fomenta l'expressió i el llenguatge com a eina de comunicació. En definitiva, l'acció dramàtica "facilita un aprenentatge de la vessant més emocional i personal que no es pot trobar des d'altres àmbits o dimensions. Llavors la teatralitat facilitaria que l'alumnat pugui aprendre a expressar-se, a interpretar i que pugui conèixer com és el cos de cada persona i com s'expressa" (Entrevistat 1).

La pràctica teatral amb els infants li ha ajudat a descobrir potencialitats noves o que no s'esperava en alguns infants o creu que podria ajudar?

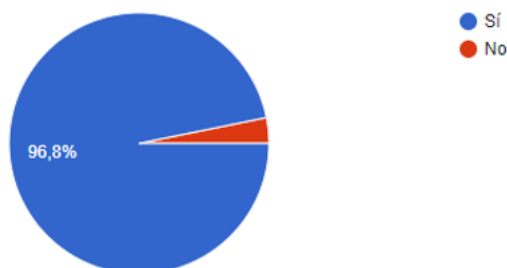

Figura 3. El drama pot ajudar a descobrir potencialitats noves dels infants? Segons les persones entrevistades i enquestades.

Una altra pregunta que es va fer tant a les persones entrevistades com a les enquestades va ser si l'acció dramàtica els havia ajudat a descobrir potencialitats noves dels infants o si creien que podia ajudar. Com es pot veure en la Figura 3 el 96,8% dels participants creuen que sí perquè el teatre ajuda a crear situacions que en altres moments no es donarien, ja que "els infants es relacionen des d'un altre angle i doncs es descobreixen moltes coses d'ells mateixos i dels seus companys. A vegades, si no fos per haver-les encarat des de l'expressió corporal i dramàtica, aquests detalls, inseguretats, valenties i aprenentatges no hagueren sortit" (Entrevistat 3).

A més, aquesta idea es reforça amb molts dels escenaris que van comentar les persones entrevistades i algunes de les enquestades que s'havien trobat durant la seva carrera docent, un dels més comentats va ser l'exemple d'un infant que d'entrada sembla molt tímid i amb el treball teatral ha anat agafant confiança i seguretat per trencar aquesta barrera.

8.2. Resultats respecte al segon objectiu: Analitzar la diferència entre la pràctica de l'acció dramàtica com a activitat extraescolar o curricular

Per analitzar aquest punt s'ha tingut en compte els objectius d'aprenentatge dels mestres i monitors a l'hora de plantejar la matèria, l'interès que mostren els infants, si

l'activitat forma part del projecte del centre i l'avaluació externa d'una antiga mestra de l'Institut del Teatre sobre com creu que es tracta el drama a les escoles i extraescolars.

Objectius d'aprenentatge

Objectius	
Activitat curricular	
Entrevistat 1	"El procés és la part important i fer una representació és un producte final que està molt bé, és molt bonic, però l'objectiu no és un producte sec, sinó tot el camí, tota aquesta evolució que fan els infants al llarg d'aquest aprenentatge a partir d'una obra"
Entrevistat 2, 3 i 4	- Valorar la importància de treballar en equip per aprendre. - Comunicar-se amb habilitat a través del llenguatge corporal i la veu sent conscient de les capacitats del teu propi cos. - Treballar les tècniques interpretatives com un bé per a la gestió de les emocions de l'alumnat.
Activitat extraescolar	
Entrevistat 4 i 5	- Crear vincles entre els infants. - Conèixer les feines relacionades amb el teatre. - Treballar les tècniques interpretatives. - Preparació d'una obra. - Trencar amb els teus límits.

Figura 4. Objectius d'aprenentatge de les classes de drama a partir de les persones entrevistades.

Com es pot comprovar a partir de la Figura 4, tant els mestres de les escoles com dels extraescolars posen el focus en el procés i els diferents aprenentatges que es poden extreure amb el treball teatral. Això coincideix amb les afirmacions de Motos (2000) que defensen que l'acció dramàtica va molt més enllà de preparar una representació, acció dramàtica vol dir tenir en compte el desenvolupament integral de la persona.

Per altra banda, es pot creure que a les escoles el fet d'estar lligat a un currículum deixi menys llibertat a l'hora de dissenyar les classes que en un extraescolar, però en paraules de l'Entrevistat 1: "el currículum és tan ampli que segurament sempre podràs vincular totes aquelles activitats o objectius d'aprenentatge que et plantegis". És a dir, no hi hauria d'haver cap diferència.

Interès que mostren els infants

Com es pot comprovar a la Figura 5, l'interès que mostren els infants a l'hora de fer acció dramàtica és elevat. Malgrat això hi ha alguns matisos, en el cas de l'Entrevistat 4 quan fa referència a l'extraescolar esmenta que hi ha molts

Interès que mostren els infants	
Activitat curricular	
Entrevistat 1	"La motivació que hi ha a les classes és espectacular"
Entrevistat 2	"Sempre mostren moltes ganes i interès de començar una assignatura totalment diferent a les altres".
Entrevistat 3	"la percepció de l'infant normalment és o bé activa i interessada (referents de diversió) o també cohibida i espantada (exposició davant d'altres, sentit del ridícul). Després d'algunes sessions, el que jo m'he trobat sempre és amb un alumnat encuriósit, motivat, enèrgic i participatiu".
Entrevistat 4	"Els nens s'apunten al taller que volen, això fa que hi hagi millor predisposició i es mostrin motivats"
Activitat extraescolar	
Entrevistat 4	"a l'extraescolar generalment acaben nens i nenes que els pares els apunten perquè són molt tímids, encara que també n'hi ha que s'han apuntat perquè volen fer teatre".
Entrevistat 5	"Es mostren molt motivats i participatius".

Figura 5. Interès que mostren els infants segons les persones entrevistades.

nens que s'apunten perquè els pares volen i això fa que en un inici estiguin menys predisposats. L'Entrevistat 1, que imparteix drama com a assignatura obligatòria, també comenta que a l'inici hi ha nens que no mostren gaire interès per aquesta matèria, per això comenta que "la motivació és feina dels docents per enganxar a l'alumnat. La diferència està que si ho han triat ells o elles la motivació serà molt més fàcil agafar-la que no si se senten obligats". A més, aquest també comenta que és important respectar els tempos de l'infant, ja que el nen o nena pot ser que a l'inici no li vingui de gust fer una activitat perquè se sent massa exposat, per aquest motiu s'ha d'anar animant a l'infant i adaptar l'activitat perquè també se senti inclòs i a poc a poc vagi agafant confiança i seguretat.

Projecte del centre

Pel que fa a l'activitat curricular en tots els casos menys en l'Entrevistat 2, l'assignatura d'acció dramàtica forma part del projecte de l'escola, ja que aquestes aposten per un aprenentatge interdisciplinari. A més, l'Entrevistat 4 que també imparteix aquesta matèria com a extraescolar dins de l'escola afirma que es considera com un complement de tota l'educació formal que es fa en el centre. Per l'altre costat, l'Entrevistat 5 és monitora de drama, però en un extraescolar no vinculat a l'escola i encara que el taller de teatre és independent a la resta d'activitats del quadre escènic, també s'intenta que els infants estiguin integrats en aquest fent alguna representació comuna durant la temporada.

Altrament, en tots els casos s'ha pogut comprovar com el centre es fa càrrec de proporcionar l'espai i el material necessari i, si fa falta, les famílies implicades també estan disposades a aportar atrezzo i vestuari.

Com s'ha observat en el marc teòric l'acció dramàtica comporta molts aprenentatges de diferents àmbits i per aquest motiu les escoles aposten per incloure'l en el seu projecte de centre.

Avaluació de les classes de drama com a extraescolar i activitat curricular des de l'Institut del Teatre

Com es pot veure a la Figura 6, l'Entrevistat 6, igual que Motos (2000), torna a defensar la pràctica dramàtica com una eina d'aprenentatge més, afirmant que aquesta ha de possibilitar la creació d'individus lliures, és a dir, el teatre no s'ha de centrar només en una representació.

Avaluació de les classes de drama des de l'Institut del Teatre	
Entrevistat 6	- "La gran eina davant de l'art és la imaginació i el teatre ha de contribuir, especialment en els infants, que desenvolupin i expressin la seva imaginació, no a tallar-la i a fer un teatre d'imitació". - "T'has de cultivar: has de veure molt teatre, has de llegir molt, i tots els gèneres i has de llegir molt en veu alta, has de veure òpera, has de veure la presència que tenen els cantants a escena mentre estan esperant que l'altre li torni la rèplica". - "Ha de venir gent que tingui uns coneixements, unes eines per treballar amb els infants, per provocar-los, per fer-los créixer, expressar". - "Que els jocs i les propostes que es facin contribueixin a la individualització, que l'individu no sigui una rèplica del que el mestre vol que sigui, sinó que es puguin desenvolupar, dona'ls-hi eines perquè desenvolupin els seus interessos".

Figura 6. Avaluació de les classes de drama segons l'Entrevistat 6.

Un altre punt que tracta és que en el drama s'aprèn fent, però també mirant i per aquest motiu és important que des de les escoles també es vagi a veure alguna obra de teatre per poder observar com treballant els actors, la seva postura, la gesticulació, la vocalització i projecció, entre altres aspectes.

A més, a l'Entrevistat 6 també se li va preguntar si creia que hi havia alguna diferència pel que feia als aprenentatges dels infants depenent de si practicava drama a l'escola o com extraescolar, la seva resposta va ser que si el mestre és bo, no. Per aquest motiu és important que tant en les escoles com en els extraescolars la persona que imparteix les classes tingui coneixements per treballar aquest àmbit amb els infants.

8.3. Resultats respecte al tercer objectiu: Estudiar en quin grau l'acció dramàtica és present a les escoles com una assignatura

3. A l'escola on es troba es realitza l'assignatura de drama?

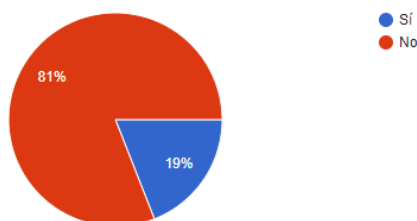

Figura 7.1. Presència del drama a les escoles a partir de les persones entrevistades i enquestades.

3a. En el cas afirmatiu de la pregunta 3, és optativa o obligatòria?

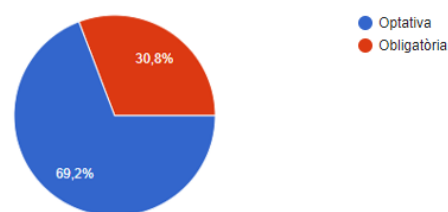

Figura 7.2. Tipologia d l'assignatura de drama a les escoles a partir de les persones entrevistades i enquestades.

8. Creu que el drama hauria de ser una assignatura més a totes les escoles?

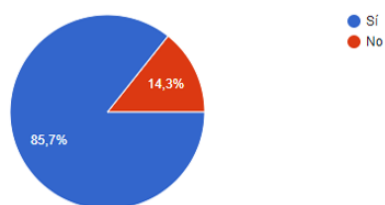

Figura 8.1. Creu que el drama hauria de ser una assignatura a les escoles? Segons les persones entrevistades i enquestades.

8a. En cas afirmatiu, creu que hauria de ser una assignatura optativa o obligatòria?

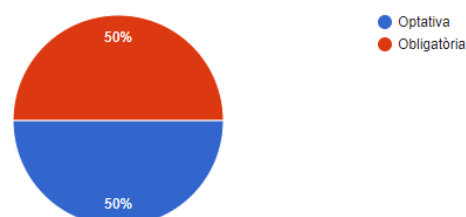

Figura 8.2. Tipologia d'assignatura que hauria de ser el drama segons les persones entrevistades i enquestades.

Tenint en compte la mostra de l'estudi (entrevistats i enquestats), s'ha pogut comprovar que la presència de l'acció dramàtica a les escoles com una assignatura independent és molt baixa, ja que només hi és present en el 19% dels centres i en la majoria (69,2%) és una optativa (Figures 7.1 i 7.2). Això pot ser degut perquè en el currículum (Generalitat de Catalunya, 2015) de primària el drama no hi apareix explícitament com una assignatura, però si es fa un anàlisi d'aquest i es comença a desgranar, es pot observar com fan acte de presència molts dels elements que es treballen a partir de l'acció dramàtica a les diferents competències del currículum. Llavors, "si el teatre està dins del currículum fent aquesta feina d'anàlisi, perquè no ho agrupem tot i ho col·loquem al seu lloc" (Entrevistat 1), és a dir, en una assignatura d'art dramàtic.

Per aquest motiu i els beneficis esmentats anteriorment, molts dels mestres (85,7%) opinen que el drama hauria d'estar present a les escoles (Figura 8.1), però sobre el fet de si ha de ser una optativa o una assignatura obligatòria, no hi ha una opinió que destaquï (Figura 8.2).

Arguments a favor que l'acció dramàtica sigui una assignatura optativa:

- "Crec que l'obligatorietat de quelcom fa perdre l'interès de les persones, no hauria de ser obligat, però si s'hauria d'oferir com a optativa perquè els infants interessats poguessin gaudir, aprendre, experimentar d'aquest gran recurs que sense cap mena de dubte treballa/fomenta aspectes molt importants per a la vida" (Persona enquestada).
- "Considero que hauria de ser optativa, però fent que d'alguna manera, en algun moment del curs, tots els infants hagin passat per ella, ja que segurament a molts d'ells/es es trobarien amb més factors bons dels que es pensen quan realitzessin aquesta assignatura. Opino que moltes vegades imposar crea un afecte contrari, sobretot pels que no són gaire partidaris" (Persona enquestada).

Arguments a favor que el drama sigui una assignatura obligatòria:

- "El teatre ha de filtrar-se ja per les canonades de totes les escoles a través del que sigui! Començant essent o bé un complement a assignatures o un taller fins a arribar a agafar la força que en el seu moment va agafar la música i es contempli com a assignatura obligatòria" (Entrevistat 3).
- "Crec que tothom hauria de passar per un procés d'autoconeixement i el teatre et posa en diferents situacions que et fan reflexionar sobre qui ets i qui ets dins del grup. Hi ha escolta, treball cooperatiu amb tots els oficis que implica,

descobriments, creativitat, motivació, reptes... i sobretot un treball emocional, artístic i creatiu. És una matèria en si i, a més, una eina transversal" (Persona enquestada).

9. CONCLUSIONS

Després d'haver-se analitzat els resultats d'aquest estudi i tenint en compte els objectius plantejats a l'inici s'ha arribat a les següents conclusions.

Per començar s'ha pogut comprovar que l'acció dramàtica pot ser molt beneficiosa pel desenvolupament dels infants, ja que comporta un aprenentatge integral. Amb el drama es treballa l'expressió tant verbal, a partir del llenguatge, com la no verbal, a través del cos. També pot ajudar a tenir una bona gestió emocional perquè, per exemple, permet simular situacions relacionades amb emocions de la vida real a través del joc dramàtic. A més, el treball teatral reforça l'autoconfiança, la memòria, la sensibilitat, en definitiva, és una gran eina per formar individus lliures i crítics.

Seguidament, també s'ha analitzat si hi ha alguna diferència entre la pràctica dramàtica com a extraescolar o activitat curricular a les escoles. A partir de les entrevistes s'ha comprovat que no n'hi ha una millor que l'altra.

Primer de tot, els dos tipus d'activitat no tenen com a objectiu simplement fer una representació, sinó que també se centren en els aprenentatges que es poden obtenir a partir de l'acció dramàtica. D'aquesta manera els infants a més de preparar una obra, ja que normalment sempre s'acaba fent-ne una, també aprenen tot el que implica el drama com una bona postura corporal, la dicció, projectar la veu, expressió, entre altres aspectes. A més, a partir d'aquest també es reforcen els vincles que hi ha entre els infants.

Per altra banda, la principal diferència sobre fer drama com a extraescolar o a l'escola recau en l'interès que mostren els infants. Per un costat, el fet de plantejar-se com una optativa a les escoles permet que siguin els mateixos nens i nenes qui triïn l'activitat, fet que fa que estiguin motivats des d'un principi.

En canvi, si es planteja com una assignatura obligatòria o els pares els obliguen a apuntar-se a l'extraescolar pot ser que es mostrin menys interessats. En aquests casos és el mestre qui ha d'aconseguir generar aquesta motivació per tal que els infants se sentin a gust a l'hora de fer les diferents activitats i a poc a poc anar-los enganxant al món del teatre. A més, s'ha pogut comprovar que encara que els nens i nenes en un

primer instant no mostrin gaire interès, el drama és una matèria que amb poc temps aconsegueix atraure'ls i generar expectació.

Així doncs, ni l'extraescolar és millor que l'assignatura, ni l'assignatura és millor que l'extraescolar. Totes dues activitats formen part de la formació dels infants i si es porten a terme correctament, és a dir, posant el focus en el procés i amb bons mestres, poden ser una gran eina d'aprenentatge.

Malgrat això, encara hi ha molt poques escoles que contemplin el drama com una assignatura, al contrari d'altres països com Argentina o el Canadà on s'inclou el teatre com una assignatura obligatòria.

En canvi, aquí Catalunya, la majoria d'escoles on es fa teatre ho fan a partir d'una optativa que, normalment, només dura un trimestre, fet que provoca que no es pugui aprofundir en el treball teatral. Un altre inconvenient del fet que sigui una optativa és que dificulta que hi hagi una continuïtat en els aprenentatges perquè, suposant que aquesta s'ofereixi al llarg de la primària, els infants que es presenten poden ser diferents a cada curs. És a dir, oferir el drama com una optativa és com oferir un tastet de tot el que pot aportar l'acció dramàtica que només permet apreciar superficialment tot el que comportat el treball teatral.

Per altra banda, a moltes escoles el teatre no es contempla com una assignatura, ni optativa ni obligatòria, i aquest només fa acte de presència quan s'ha de preparar algun festival. En aquest cas moltes vegades els infants es dediquen a repetir un text i a copiar els moviments dictats pel director. És a dir, s'està posant el focus en l'exhibició i l'espectacle final, i no en el procés que comporta crear una obra de teatre i els aprenentatges que aporta.

Finalment, es voldria ressaltar que oferint l'assignatura de teatre a l'escola no n'hi ha prou, és important que a més de fer, els infants també puguin anar al teatre a gaudir d'una representació i a observar la interpretació dels actors. D'aquesta manera es poden fixar en la tècnica d'aquests per agafar referències. A més, potser hi ha infants que si no és per l'escola, no podran anar mai a veure una obra de teatre i és important que des d'aquesta també s'apropi la cultura a tots els nens i nenes.

En definitiva, s'ha pogut observar com l'acció dramàtica pot ser molt beneficiosa pel desenvolupament dels infants i que malauradament aquesta es contempla a molt poques escoles. En canvi, si s'analitza el currículum de primària, es pot observar com hi ha moltes competències i objectiu que fan referència a elements del treball teatral,

llavors per què no s'agafen tots aquests punts i es col·loquen al seu lloc, a l'assignatura d'art dramàtic?

10. LIMITACIONS I PROSPECTIVA

Una de les principals limitacions d'aquest estudi és que les entrevistes s'han fet als mestres d'unes escoles i extraescolars concrets, potser amb una altra mostra els resultats hagueren estat diferents. Per continuar aquesta recerca estaria bé centrar-se a justificar per què l'acció dramàtica s'hauria de considerar com una manera d'expressió artística més a part de la música i la plàstica al currículum de primària.

11. REFERÈNCIES

- Carrillo, J. C. (2019). *Características del teatro*. Recuperat a https://iesfuente.com/departamentos/latin_comun/castellano/gram_cas/Tipos_texto/GenJCCEITeatro.htm
- Cervantes, D. (2019). Reflexiones del uso del teatro como herramienta didáctica para la enseñanza de lenguas extranjeras: Entre beneficios y ventajas. *Revista Boletín Redipe*, 8(12), 143-149.
- Devís, V. (2019). *El teatro como recurso educativo para el desarrollo integral: una propuesta didáctica* (Bachelor's thesis).
- Generalitat de Catalunya (2015). *Educació primària: currículum*. Departament d'Ensenyament. Recuperat a: <http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-ed-primaria.pdf>
- González, M. (2011). Desenvolupament de les competències a l'escola: una experiència a través del teatre. *Revista Catalana de Pedagogia*, 283-298.
- Lehtonen, A. (2012). Future thinking and learning in improvisation and a collaborative devised theatre project within primary school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 45, 104-113.
- Llamas, J. C. (2013). ¿Por qué es aconsejable que los alumnos representen obras teatrales en la Educación Primaria?. *Artseduca*, (4), 32-36.

- Motos, T. (2000). LAS TÉCNICAS DRAMÁTICA PARA EL DESARROLLO DE LA ESCUCHA ACTIVA.
- Motos, T., i Navarro, A. (2003). El paper de la dramatització en el currículum. *Articles: Revista de didàctica de la llengua i de la literatura*, (29), 10-28.
- Pastor, T. (2020). *Teatre i educació / Entrevistat per Manel Vidal* [Podcast].
- Pinillos, S. (2016). La importància del teatre en la educació actual. *El pequeño espectador: Revista de teatro y artes escénicas para bebés, niños y adolescentes*. Recuperat a <https://elpequeno espectador.es/2016/02/28/la-importancia-del-teatro-en-la-educacion-actual/>
- Raffino, M. E. (2020). *Comunicación interpersonal*. Concepto.de. Recuperat a <https://concepto.de/comunicacion-interpersonal/>
- Soler, R. (2017). *COMUNICACIÓ ORAL ESCRITA I DIGITAL: Comunicació no verbal* [apunts de classe].